

Статистично-аналітичний звіт

Про результати моніторингового дослідження якості надання корекційно-розвиткових послуг учням закладів загальної середньої освіти з порушеннями мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами логопедичних пунктів

У статті 3. «Право на освіту» Закону України «Про освіту» стверджується, що кожен має право на якісну й доступну освіту. У той же час у Законі «Про загальну середню освіту» йдеться про доступність повної загальної середньої освіти як сукупності умов, що сприяють задоволенню освітніх потреб осіб та забезпечують кожній особі можливість здобуття повної загальної середньої освіти відповідно до державних стандартів, зокрема відсутність дискримінації за будь-якою ознакою чи обставиною, надання учням підтримки в освітньому процесі, тощо. Підтримка в освітньому процесі яка здійснюється постійно або тимчасово, передбачає створення сприятливих для навчання учнів з особливими освітніми потребами умов у закладі освіти та здійснення додаткових заходів, спрямованих на подолання освітніх труднощів учнів, тобто труднощів, які негативно впливають на засвоєння знань, діяльність учнів у процесі навчання, та на його результати. Учні, які потребують підтримки, отримують її відповідно до їхніх індивідуальних потреб, зокрема на корекційно-розвиткових заняттях вчителів-логопедів логопедичних пунктів. Вони надають логопедичні послуги учням, навчальні труднощі яких є наслідком порушень мовленнєвого розвитку.

Оскільки від якості надання корекційно-розвиткових послуг вчителями-логопедами логопедичних пунктів залежить зменшення (усунення) навчальних труднощів учнів, запобігання вторинних порушень розвитку, що сприяє підвищенню рівня засвоєння знань, відповідно до наказу Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації від 21.05.2021 №251 «Про проведення моніторингового дослідження якості надання корекційно-розвиткових послуг учням закладів загальної середньої освіти з порушеннями

мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами логопедичних пунктів», плану роботи Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з 26 травня по 10 червня поточного року, було проведено моніторингове дослідження якості надання корекційно-розвиткових послуг учням закладів загальної середньої освіти з порушеннями мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами логопедичних пунктів.

Дане дослідження проводилося з метою отримання об'єктивної інформації щодо ефективності корекційно-розвиткових занять вчителів-логопедів логопедичних пунктів з учнями, які мають порушення мовленнєвого розвитку, окрім учнів, які отримують послуги відповідно до висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини інклюзивно-ресурсного центру.

Сутність та завдання моніторингового дослідження полягають у підготовці узагальненої статистично-аналітичної інформації за результатами моніторингу; визначенні проблем з питань якості надання корекційно-розвиткових послуг учням закладів загальної середньої освіти з порушеннями мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами логопедичних пунктів; наданні рекомендацій та пропозицій щодо забезпечення реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на якісну освіту в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО).

Моніторинг здійснювався у формі соціологічного опитування відповідно до листа КЗ «ЗОІППО» ЗОР від 25.05.2021 №161 «Про проведення моніторингового дослідження якості надання корекційно-розвиткових послуг учням закладів загальної середньої освіти з порушеннями мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами логопедичних пунктів».

Респонденти: відповідальні особи в органах управління освітою за роботу логопедичної служби, вчителі-логопеди закладів загальної середньої освіти Запорізької області.

Інструментарій дослідження: on-line анкета для вчителів-логопедів.

Координатори моніторингового дослідження: Волошина Т.А., завідувач обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, Лук'янчук Е. А., методист обласного науково-методичного центру моніторингових досліджень якості освіти.

Для повноти інформації про якість надання корекційно-розвиткових послуг учням з порушеннями мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами логопедичних пунктів Запорізької області та зручності узагальнення результатів моніторингу, питання анкети були об'єднані в чотири інформаційні блоки, які містять дані про:

- кількісний склад педагогічних працівників логопедичних пунктів (вік, стаж, освіта);
- охоплення учнів початкових класів Запорізької області логопедичними послугами (кількість закладів освіти, початкових класів та учнів, які обслуговуються вчителями-логопедами; кількість закладів освіти, початкових класів, які не отримують відповідних послуг);
- кількість обстежених учнів та виявлених з них з порушеннями мовленнєвого розвитку в ЗЗСО за результатами логопедичної діагностики;
- ефективність логопедичної допомоги (кількісний та якісний склад учнів зарахованих на логопедичні пункти для отримання корекційно-розвиткових послуг впродовж 2020-2021 навчального року, результативність корекційно-розвиткової роботи).

В опитуванні взяли участь 44 респонденти (відповідальні особи за роботу логопедичної служби). З них: 18 – повідомили про відсутність на їхніх територіях логопедичних пунктів, 26 – надали зведену інформацію про 68 вчителів-логопедів логопедичних пунктів та їхню діяльність.

За допомогою першого блоку питань були отримані дані про кількісний склад педагогічних працівників логопедичних пунктів, їхній вік, стаж та освіту (рис. 1, 2).

Рисунок 1. Вік вчителів-логопедів

За даними опитування із 68 вчителів-логопедів логопедичних пунктів 7 (10,3 %) вчителів-логопедів працюють у віці до 25 років; 28 (41,2 %) – у віці від 26 до 45 років; 24 (35,3 %) – у віці від 46 до 60 років; 9 (13,2 %) – у віці понад 60 років.

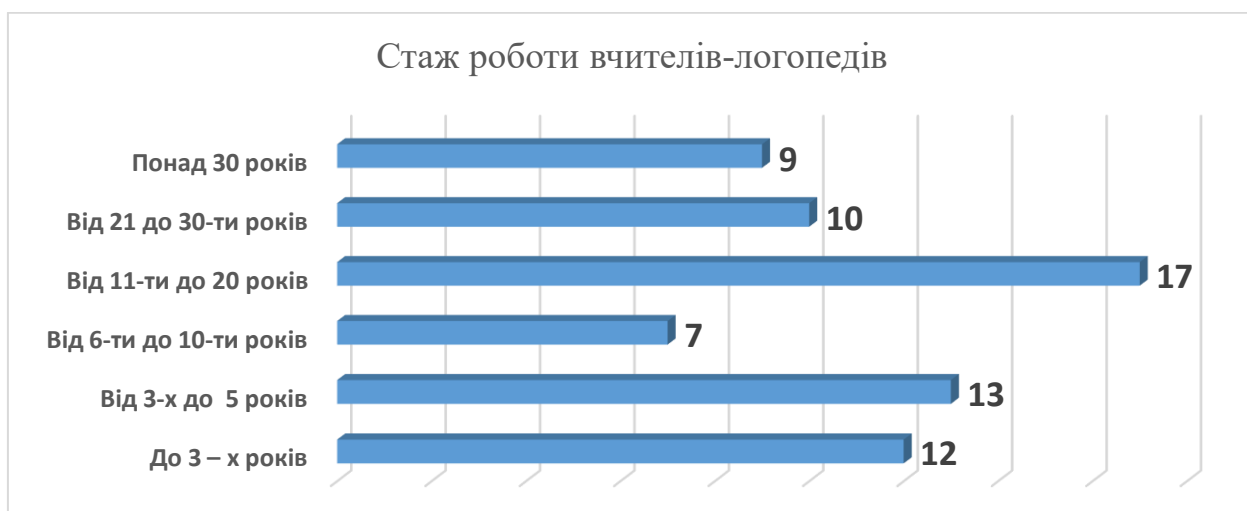

Рисунок 2. Стаж роботи вчителів-логопедів

За результатами моніторингу 12 вчителів-логопедів логопедичних пунктах мають стаж роботи на посаді до 3-х років; 13 – від 3-х до 5-ти років; 7 – від 6-ти до 10-ти років; 17 – від 11-ти до 20-ти років; 10 – від 21-го до 30-ти років та 9 – понад 30 років стажу роботи вчителем-логопедом.

За допомогою другого блоку питань висвітлена інформація про охоплення учнів початкових класів логопедичними послугами в ЗЗСО Запорізької області, які взяли участь в опитуванні.

У відповідях на питання анкети щодо охоплення учнів ЗЗСО Запорізької області логопедичними послугами зазначено, що у 87 закладах загальної середньої освіти на закріплених територіях, які взяли участь у моніторингу, відсутні логопедичні пункти. Загалом учні 462 початкових класів не можуть в разі потреби звернутися про допомогу до вчителя-логопеда. Мають можливість отримати логопедичні послуги учні, які навчаються в 1013-ти початкових класах 132-х закладів освіти, що складає 25752 особи.

Третій блок питань пов'язаний з кількістю обстежених учнів та виявлених з них з порушеннями мовленнєвого розвитку впродовж 2020-2021 навчального року вчителями-логопедами закладів загальної середньої освіти, які взяли участь у моніторингу (табл. 1, рис. 3).

Таблиця 1

Кількість учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку в ЗЗСО за результатами логопедичної діагностики

Порушення мовленнєвого розвитку	Виявлено з порушеннями
Фонетичне порушення мовлення	3022
Фонетико-фонематичне порушення мовлення	1522
Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) III, IV ступенів	551
Порушення читання та письма	3262
Порушення темпо-ритмічної складової мовлення	99
Тяжкі мовленнєві порушення (ЗНМ I-II ступенів, ЗНМ при алалії, афазії, дизартрії, ринолалії, заїканні)	132
Всього	8588

За 2020-2021 навчальний рік вчителями-логопедами було обстежено 25284 школярі з 25752, це – 98,2 % від кількості учнів початкових класів ЗЗСО, у яких працюють вчителі-логопеди. З них у 8588 виявлені мовленнєві порушення, тобто, приблизно кожен третій учень має порушення мовленнєвого розвитку.

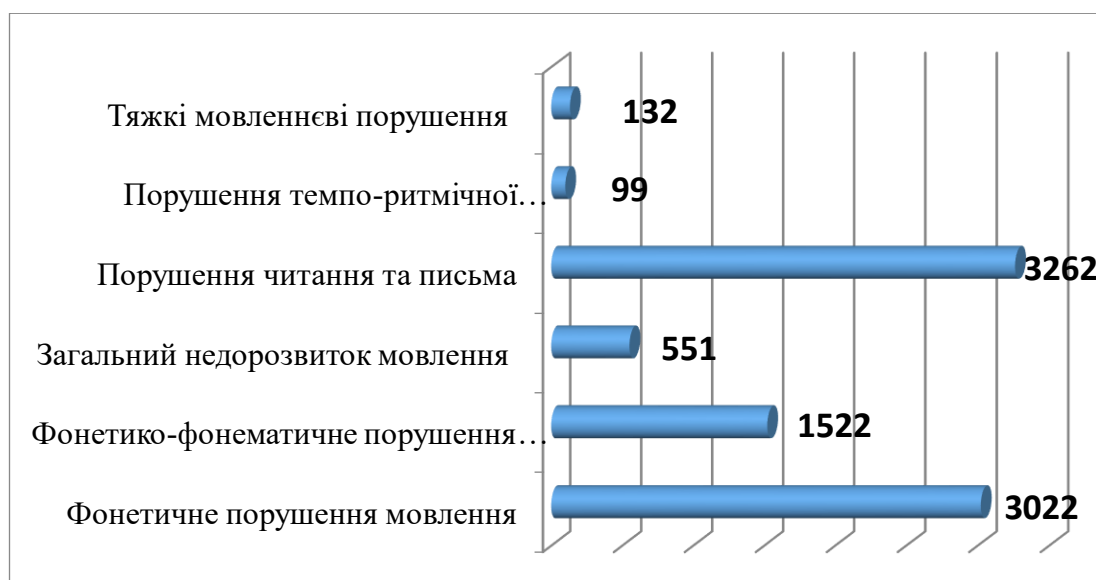

Рисунок 3. Кількість учнів з особливостями мовленнєвого розвитку за порушеннями

Серед учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку найбільша кількість має порушення читання та письма 38 % (3262 особи), найменша 1,2 % (99 осіб) – порушення темпо-ритмічної складової мовлення.

Четвертий блок питань дозволив виявити відсоток учнів, які мають мовленнєві порушення, але не отримують логопедичного супроводу; з якими саме порушеннями у першу чергу зараховуються учні на корекційно-розвиткові заняття та проаналізувати ефективність надання корекційно-розвиткових послуг вчителями-логопедами логопедичних пунктів учням з порушеннями мовленнєвого розвитку ЗЗСО, які взяли участь у моніторингу, впродовж 2020-2021 навчального року (табл. 2, 3, рис.4, 5).

Таблиця 2

Кількість учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку, зарахованих на логопедичні пункти

Порушення мовленнєвого розвитку	Зараховано на логопункт
Фонетичне порушення мовлення	696
Фонетико-фонематичне порушення мовлення	721
Загальний недорозвиток мовлення III, IV ступенів	259
Порушення читання та письма	1064
Порушення темпо-ритмічної складової мовлення	38
Тяжкі мовленнєві порушення (ЗНМ I-II ступенів, ЗНМ при алалії, афазії, дизартрії, ринолалії, заїканні)	114
Всього	2892

Дана інформація свідчить про те, що на логопедичні пункти зараховано 2892 учні, що не складає і 34 % від загальної кількості осіб (8588), які потребують корекційно-розвиткової допомоги вчителя-логопеда.

Рисунок 4. Кількість учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку, зарахованих на логопедичні пункти

Завдяки анкетуванню з'ясовано, з якими саме порушеннями мовлення, у першу чергу, зараховуються учні на корекційно-розвиткові заняття. Це - учні з тяжкими мовленнєвими порушеннями (ЗНМ I-II ступенів, ЗНМ при алалії, афазії, дизартрії, риолалії, заїканні), 86 % яких отримують логопедичні послуги. Але найбільш численна група відвідувачів логопедичних пунктів - це діти з порушенням читання та письма - 36,8 % від загальної кількості зарахованих на логопедичні пункти учнів ЗЗСО, які взяли участь у моніторингу.

Таблиця 3

Ефективність надання корекційно-розвиткових послуг

Результативність корекційно-розвиткових послуг	Кількість учнів
З покращеним мовленням	2179
Які залишили навчання	74
Залишених на логопедичному пункті для подальшого отримання корекційно-розвиткових послуг	639
Всього	2892

Рисунок 5. Кількість учнів, які отримали послуги на логопедичних пунктах

За даними моніторингу 2,5 % учнів припиняють відвідування логопедичних занять за певними обставинами. Залишаються на логопедичному пункті для продовження отримання корекційно-розвиткових послуг 22 % учнів. Але значна кількість дітей 2179 (75,3 %), після отримання кваліфікованої допомоги, яку надають вчителі-логопеди ЗЗСО, виписується з логопедичного пункту з покращеним мовленням.

Висновки

Узагальнені результати опитування показали, що є позитивна динаміка надання підтримки учням з порушеннями мовленнєвого розвитку вчителями-логопедами ЗЗСО. За результатами моніторингу, фахівці логопедичних пунктів це – працездатні, досвідчені педагоги, серед яких за даними анкетування 82 % мають стаж роботи вчителями-логопедами більше 5 років, 86,8 % не досягли пенсійного віку, усі, без винятку, мають вищу корекційну освіту, зокрема, за спеціальністю «логопедія» - 99 %, що відповідає вимогам чинного законодавства. Це обумовлює високу якість надання корекційно-розвиткових послуг учням з порушенням мовленнєвого розвитку, що підтверджується кількістю виписаних осіб з покращеним мовленням (75,3 %), після отримання допомоги на логопедичних пунктах ЗЗСО.

Незважаючи на попередні висновки, існують проблеми в організації підтримки учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку. Майже 40 % закладів освіти (31,3 % початкових класів) Запорізької області, які взяли участь у моніторингу, не можуть забезпечити учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку корекційно-розвитковими послугами, які надають вчителі-логопеди, оскільки не мають логопедичних пунктів. В той же час у ЗЗСО, які мають логопедичні пункти, отримують допомогу лише 2892 особи, що складає майже 34 % від загальної кількості учнів з порушеннями мовлення. Це свідчить про недостатню кількість фахівців, негативно відображається на успішності учнів, не сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, створює перешкоди для її реалізації, здобування знань.

Для дітей, які мають тяжкі мовленнєві порушення (ЗНМ I-II ступенів, ЗНМ при алалії, афазії, дизартрії, ринолалії, заїканні) не створені інклюзивні класи, що обмежує можливість ЗЗСО надавати більш дієву підтримку учням з особливими освітніми потребами та забезпечувати відповідний психолого-педагогічний супровід здобувачам освіти.

З огляду на результати моніторингового дослідження та на те, що сучасна стратегія спеціальної освіти й державної підтримки осіб з особливими потребами спрямована на раннє виявлення, комплексний супровід, реалізацію нових організаційних форм і змісту педагогічної роботи **відділам та управлінням освіти, директорам закладів загальної середньої освіти** можна надати наступні **рекомендації**:

1. Визначити потребу ЗЗСО в логопедичних пунктах.
2. Створити умови для забезпечення закладів освіти фахівцями зі спеціальної освіти (вчителями-логопедами) для надання корекційно-розвиткових послуг учням з порушеннями мовленнєвого розвитку.
3. Сприяти створенню інклюзивних класів для дітей, які мають тяжкі мовленнєві порушення й потребують довготривалої допомоги та спеціально організованого навчання.

4. Залучати фахівців інклюзивно-ресурсних центрів для методичного супроводу вчителів-логопедів ЗЗСО.

5. Організовувати проведення моніторингу якості надання корекційно-розвиткових послуг дітям з особливими освітніми потребами в ЗЗСО.

6. Сприяти підвищенню якості надання корекційно-розвиткових послуг дітям з мовленнєвими порушеннями за допомогою організації підвищення рівня професійної компетентності вчителів-логопедів логопедичних пунктів ЗЗСО на семінарах, тренінгах, інших формах підвищення кваліфікації в комунальному закладі «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради.

Завідувач обласного ресурсного центру

Тетяна Волошина

Методист обласного науково-методичного
центру моніторингових досліджень
якості освіти

Евеліна Лук'янчук